ג' תמוז

א. ג' תמוז — דער טאָג וועו כ"ק מו"ח אדמו"ר איז באָפרייט געוואָרן פון בית האסורים — פאַלט אויס (בכמה שנים) בסמיכות צו שבת פרשת חוקת (אמאָל אין דער וואָך פון פ' חוקת, ולפעמים[1] אין די טעג וועלכע וועלן „מתברך" פון שבת פ' חוקת).

און לויטן באַוואוסטן וואָרט פון של"ה[2], אז אַלע מועדי השנה — כולל אויך מועדים דרבנן — זיינען נרמז אין די פרשיות התורה וועלכע מען לייענט אין די שבתות וועו-זיי זיינען חל, איז פאַרשטאַנדיק, אז עס איז דאָ אַ רמז אין פרשת חוקת אויף דער גאולה פון ג' תמוז.

ב. אין דער גאולה פון רבי'ן זיינען געווען צוויי (כללות'דיקע) שלבים: ג' תמוז איז ער באָפרייט געוואָרן פון בית האסורים, אָבער מ'האָט אים דאָן פאַרשיקט אין גלות אויף דריי יאָר: ערשט דערנאָך, בי"ב-י"ג תמוז איז ער אינגאַנצן באָפרייט געוואָרן, אויך פון דער פאַרשיקונג, און ער האָט זיך געקענט אומקערן לביתו.

קומט אויס, אז בג' תמוז איז געווען די התחלת הגאולה, און י"ב-י"ג תמוז איז געווען די שלימות הגאולה.

און מהאי טעמא איז פאַראַן אַן עילוי אין ג' תמוז לגבי י"ב-י"ג תמוז:

אע"פ אז דער חג הגאולה איז נקבע געוואָרן אויף י"ב-י"ג תמוז דוקא, איז דאָס ווייל דער ענין פון אַ „חג" (ושמחה גלוי') איז מען קובע וועו די גאולה איז בשלימות,

[ע"ד ווי ברכת הגומל וואָס דער רבי האָט געמאַכט ערשט נאָך דער גאולה בי"ב תמוז[3], ווייל מען קען ניט מאַכן די ברכה „עד שיצא מהסכנה לגמרי . . עד שיחזור לבוריו לגמרי"[4]],

אָבער אין עצם ענין הגאולה איז דאָ אַן עילוי אין התחלת הגאולה לגבי שלימות הגאולה. ווייל (נוסף לזה וואָס אין דער התחלה איז דאָ די מעלה וואָס מען ברעכט דורך די שוועריקייט פון „כל התחלות קשות"[5], היות אַז) ביי דער התחלת הגאולה טוט זיך אויף דער שינוי (ועד — להפכו —) המצב פון גלות (גולה) צו גאולה,

[ובפרט בנדו"ד, וואָס[6] דער שינוי המצב בפשטות וואָס האָט זיך אויפגעטאָן דורך דער גאולה בג' תמוז — די באַפרייאונג פון בית האסורים (ובפרט אין די אומשטענדן פון דער מדינה ההיא בימים ההם[7]) און איבערגיין (אפילו) אין אַ מצב פון גלות אין אַן עיר רחוקה — איז געווען (בכמה פרטים) גרעסער ווי דער שינוי וחילוק פון זיין בגולה און אַרויסגיין חפשי לביתו (ובפרט אַז אויך זייענדיק נאָכדעם בביתו

1) כן הי' בשנת תרפ"ז (שנת המאסר והגאולה), וכן בקביעות שנה זו (תשד"מ).
2) חלק תושב"כ ר"פ וישב.
3) סה"מ קונטרסים ח"א קעה, א. ס' התולדות אדמו"ר מהוריי"צ ח"ג ע' 221. — וכן אמר אז (לאחרי הגאולה די"ב תמוז) מאמרי ד"ה ברוך הגומל (נדפסו בסה"מ קונטרסים שם: סה"מ תרפ"ז).
4) סדר ברכת הנהנין לאדה"ז פי"ג, ס"ה.
5) מכילתא (ורש"י) יתרו יט, ה.
6) ראה בזה — לקו"ש ח"ד ע' 1315. ועוד.
7) שאז היתה סכנת נפשות ממש, כדלקמן ס"ה.

איז ער געווען אונטער אַ „השגחה" פון ממשלה ההיא)].

איז דאָך ידוע, אַז אין דער התחלה פון יעדן ענין איז כלול די גאַנצע זאַך. ע״ד ווי מען געפינט אין דעם ענין פון ראשי־תיבות — אָן ענין ע״פ תורה און אויך בתורה[8] — אַז דער ערשטער אות פון אַ וואָרט איז מרמז אויף דעם גאַנצן וואָרט[9], וכדומה[10]; ועד״ז בענינינו: אַז די גאַנצע גאולה פון רבי׳ן איז געווען נרמז און „כלול" אין דער התחלת הגאולה פון ג׳ תמוז.

ג. דער תוכן כללי פון דעם מאסר וגאולה פון רבי׳ן איז דאָך פאַרבונדן מיט זיין עבודה פון הרבצת התורה והחזקת היהדות והפצתם אין מדינה ההיא, וואָס די עבודה בימים ההם האָט געפאַדערט מסירת נפש בפועל.

און נאָכמער: ווי געראָדט כמה פעמים[11], איז דאָס געווען ניט סתם אַ מסירת נפש, נאָר אַ מסירת נפש בלי הגבלות און חשבונות. וועמ׳וואָלט זיך אַריינגעלאָזט אין אַ חשבון צי עס זיינען דאָ אויסזיכטן על פי טבע צו מצליח זיין אין דער עבודה (וכיו״ב), וואָלט ניט געווען קיין אָרט צו אַנגיין מיט דער אַרבעט, ועאכו״כ ניט צו מוסר נפש זיין זיך אויף דעם (ומכ״ש וק״ו[12] — ניט צו איינשטעלן די לעבנס פון תלמידיו ושלוחיו צוליב דער עבודה).

און דעם אופן פון מסירת נפש אַז קיינע חשבונות האָט מען געזען בגלוי ביים רבי׳ן איז זיין אויבנדערמאַנטער הנהגה בכלל, ובפרט בקשר צו זיין גאולה בג׳ תמוז, ביז אַז דער עצם „תאריך" פון ג׳ תמוז (בשייכות צו דער גאולה) דערמאַנט אויף זיין מסירת נפש, כדלקמן.

— ויש לומר, אַז דאָס וואָס די גאולה פון ג׳ תמוז איז געווען פאַרבונדן מיט דער דרגא פון מסירת נפש — אָן קיינע הגבלות פון „חשבון" — איז ווייל אין דער התחלה פון דער גאולה האָט זיך געדאַרפט אויסדריקן דער תוכן כללי פון דעם מאסר וגאולה.

ד. דער רבי, בעל הגאולה והשמחה, האָט דערציילט[13], אַז דאָנערשטיק ר״ח תמוז פאָר מיטאָג האָט מען אים אַנגעזאָגט די ידיעה אַז מ׳לאָזט אים אַרויס פון בית האסורים און מ׳פאָרשיקט אים אויף דריי יאָר גלות אין דער שטאָט קאָסטראָמאַ. דערביי האָט מען אים געלאָזט וויסן, אַז באָטאָג וועט מען אים באַפרייען פון תפיסה, מ׳האָט אים דערלויבט צו פאַרברענגען זעקס שעה מיט זיינע בני בית און אים אַנגעזאָגט אַז ביינאַכט וועט ער מוזן פאָרלאָזן די שטאָט און פאָרן קיין קאָסטראָמאַ.

אַזוי ווי דאָס איז געווען דאָנערשטיק, האָט דער רבי געפרעגט: וועמ וועט ער אַנקומען אין קאָסטראָמאַ? האָט מען אים געענטפערט אַז ער וועט אַהין אַנקומען שבת. האָט דער רבי געזאָגט, אַז שבת וועט ער בשום אופן ניט פאָרן. און ערשט נאָך אַ ספעציעלער השתדלות אין די קרייזן פון דער ממשלה האָט מען ג׳פועל׳ט אַז דער רבי זאָל קענען פאָרן

8) ראה שבת קה, ר״א: מנין ללשון נוטריקון מן התורה כו׳. ובכ״מ.

9) עיין שער היחוד והאמונה פי״ב. ועוד.

10) כמו ענין „ראש השנה" שבו כלול החיות של כל השנה (לקו״ת ר״ה נג, ד. שם נח, א. עטרת ראש בתחלתו בארוכה. ועוד).

11) ראה בארוכה לקו״ש חי״ח ע׳ 302 ואילך. ועוד.

12) ראה לקו״ש שם ע׳ 304.

13) ראה ספר השיחות תש״א ע׳ 139. ס׳ התולדות שם ע׳ 212 ואילך. לקו״ש ח״ד ע׳ 1063.

זונטיק, ג׳ תמוז (און ביז דעמאלט איז ער געבליבן אין טורמע).

איינער פון די וואס האבן בפועל דורכגעפירט דעם ארעסט פון רבי׳ן האט געזאגט דעם רבי׳ן, אז אויב ער וועט ניט מסכים זיין צו פארן דאנער־שטיק ביינאכט און אנקומען שבת אין קאסטראמא, וועט ער אים ניט ארויס־לאזן פון טורמע. האט דער רבי אים גע־ענטפערט, אז ער איז גרייט צו בלייבן אין טורמע וויפל עס זאל ניט זיין, אבער שבת וועט ער בשום אופן ניט פארן!

ה. אזא הנהגה, צו שטעלן זיך מיט אזא תוקף ניט צו פארן אום שבת, פאדערט הסברה:

דורך זיין אפזאגן זיך אויסצופאלגן דעם באפעל צו פארן גלייך אין קאסטראמא (וועו מ׳איז שוין געווען מוכן אים צו באפרייען פון טורמע) און בלייבן אין טורמע — האט דער רבי זיך אריינגעשטעלט גלייך אין א מצב פון ודאי סכנה:

מלכתחילה איז דאך אויף אים געווען א גזר דין פון היפך החיים ר״ל, נאר דורך השתדלות האט מען די גזירה מבטל געווען און עס פארביטן אויף דעם לייכטערן עונש פון (צען יאר, און דערנאך) דריי יאר אין גלות; און אויך נאכדעם, האבן די וועלכע האבן מלכת־חילה ארויסגעגעבן דעם גזר דין הראשון הנ״ל זייער דיעה ניט געביטן, מ׳האט זיי געצוואונגען (פון די העכערע ממשלה־קרייזן) אז בלייבנדיג בתפקידם ובתקפם זאלן זיי אבער מבטל זיין דעם פרט (אורטייל) און באפריין דעם רבי׳ן פון טורמע — איז דאך מובן, אז באופן זה איז זיין בלייבן ברשותם אין טורמע געווען סכנת נפשות ממש; ובפרט אז דאס גופא, וואס דער רבי האט זיך אפגעזאגט צו פארן אום שבת, האט ביי זיי ארויסגערופן א כעס נוסף וגדול: א מרידה געגן זייער פקודה, מפרסם גע־וען אין זייער טורמע שמירת שבת ובפרסום הכי גדול (הפקידים והאסו־רים), ניט קענען דורכפירן זייער מזימה צו גורם זיין אז דער רבי זאל פארן שבת[14].

לאידך, ווי׳באלד די יציאה מבית האסורים האט געדארפט זיין דאנער־שטיק בייטאג, איז דאך דער ענין פון חילול שבת געווען (א) ניט באותו זמן כלל, און (ב) בלויז בגדר ספק — וכמה ספקות. וואס עס איז דאך נאך דער באפרייאונג ביום החמישי געווען נאך א גרעסערע מעגליכקייט פון השתדלות ובהנהגתו פון רבי׳ן — אז ער זאל ניט דארפן ארויספארן גלייך ביינאכט; און אפילו אויב מ׳וואלט עס ניט געקענט באווייזן אין דער קורצער צייט, איז גע־בליבן א גאנצער מעת־לעת (פון נסיעה) ביז שבת, וואס במשך זמן זה איז גע־וען די מעגליכקייט להשתדלות גדולה אז ער זאל זיך אפשטעלן אין מיטן וועג ביז נאך שבת.

[און אפילו אויב ער וואלט געווען גע־צוואונגען בליבן אין באן־וואגאן ביום השבת — איז ער דאך אן אנוס, און בלויז אין אן איסור דרבנן — איסור תחומין[15] (דער געפינען זיך אין א

14) ראה ס׳ התולדות שם.

15) ראה שו״ת חתם סופר חו״מ סי׳ צז (ובעוד אחרונים) דברכבת ליכא אלא משום איסור תחומין, וראה שו״ע אדה״ז סת״ד ס״ב „שנהגו כהאומרים שעכשיו אין לנו רשות הרבים גמורה״, ובמילא אין איסור תחומין של תורה, אלא דרבנן.

אבל אין לומר דכאן מותר, דכיון שהוא למעלה מי׳׳ד שהוא רק ספק, ובספק דרבנן מקילין (שו״ע אדה״ז סרמ״ח ס״ג. סת״ד ס״ג) — כי ברחב ד׳ יש תחומין גם למעלה מי׳׳ד (שו״ע אדה״ז סת״ד ס״א),

(פאָרנדיקן) באַן איז ניט אַן עשיית מלאכה)].

איז דאָך לכאורה תמוה ביותר: פאַר־וואָס האָט זיך דער רבי געשטעלט מיט אַ תוקף קעגן דעם פאָרן און זיך אַריינ־געשטעלט תיכף אין אַ מצב פון סכנה — לכאורה האָט ער די ערשטע זאַך גע־דאַרפט גלייך אַרויסגיין פון (דער סכנה —) בית האסורים, און דערנאָך זוכן עצות ווי ער זאָל ניט דאַרפן פאָרן שבת?

ו. אַזאַ מסירת נפש הנהגה האָט מען געזען ביים רבי'ן אין דעם גאַנצן צו־גאַנג צו דער עבודה פון הרבצת התורה וחיזוק היהדות במדינה ההיא.

ווי גערעדט כמה פעמים[16], האָט דעם רבי'נס מסנ"פ אַרומגענומען (ניט בלויז ענינים אויף וועלכע מ'איז מחויב זיך מוסר נפש זיין, נאָר) אויך ענינים וועל־כע זיינען בגדר פון „הרשות בידו". נאָך מער: ווי גערעדט אַמאָל בארוכה[17], איז זיין מסירת נפש געווען אויך אויף אַזעל־כע ענינים וואָס כמה גדולי וחכמי ישראל האָבן געהאַלטן אַז מען דאַרף זיך אויף זיי ניט מוסר נפש זיין.

איז ווען עס רעדט זיך וועגן כללות העבודה פון רבי'ן במדינה ההיא, קען מען נאָך פאַרשטיין פאַרוואָס זיין הנהגה איז געווען באופן כזה. ווייל זעענדיק אַז דער מצב פון אידן במדינה ההיא איז אַזאַ, אַז דער עצם קיום פון אידן און אידישקייט איז געשטאַנען אין גרויס סכנה — שלא יכבה נר ישראל ח"ו, און וויסנדיק זיין שליחות אַלס נשיא ישראל וואָס דאַרף זאָרגן פאַרן קיום פון עם ישראל, האָט דער רבי אין זיין מסירת נפש פאַר אידן זיך ניט גערעכנט מיט קיינע חשבונות און קיינע הגבלות.

בנדו"ד אַבער, וויבאַלד אַז דאָ איז דער מדובר ניט וועגן אַן ענין וואָס רירט אַן עכ"פ „טובת" רבים וציבור, נאָר וועגן אַ שאלה (לכאורה) בנוגע זיין הנהגה באופן פרטי — צי ער זאָל פאָרן דעמאָלט אין קאַסטראַמאַ אָדער ניט — פאַרוואָס האָט דער רבי אויך אין דעם פאַל זיך אַריינגעשטעלט אין אַזאַ מסירת נפש?

שלכן הולך בקרון אע"פ שגבוה י"ט יש בו משום תחומין (שו"ע אדה"ז סרס"ו ס"ז). וראה גם שו"ת חת"ס שם, שו"ת שואל ומשיב חמישאה ס"ג ועוד (כמה מהם נסמנו בכף החיים סת"ד אות ה).

אבל להעיר משו"ת חת"ס שם סצ"ח שמחלק בין קרון ע"י בהמות, שרק בזה אמרינן כארעא סמיכתא משום שא"א שתלך י"ב מיל כו' בלי שתעמוד — וקרון שהקיטור מוליכו שאין אומרים בזה (כשאינו עומד*) כארעא סמיכתא, והאיסור ברכבת הוא רק משום ספיקא [אי משום כל תיקו דאיסורא (בנדו"ד, אי יש תחומין למעלה מיו"ד) לחומרא אפי' בדרבנן, או מפני שלהרמב"ם חוץ לי"ב מיל דאורייתא וספיקא לחומרא]. ולסברא זו, מכיון שאדה"ז פסק (כנ"ל) אשר (א) בזמן הזה שאין רה"ר גמורה אין תחומין של תורה, (ב) למעלה מיו"ד בספק דרבנן מקילין** — לכאורה מותר להפליג לפני השבת (ראה סרמ"ח שם). ולהלכה כבר אסרו באחרונים בפשטות הנסיעה ברכבת הברזל וכיו"ב בשבת (כנ"ל). ואכ"מ.

*) וצריך בירור בנדו"ד (נסיעת כ"ק מו"ח אדמו"ר לקאסטראמא) — האם היתה הרכבת עומדת באמצע הדרך (בשבת).

**) ולהעיר משו"ע אדה"ז סרמ"ח בקו"א סק"ג דאף גבי קרון אף למ"ד י"ב מיל דאורייתא אין איסור דאורייתא דלכ"ע לא שייך תחומין כשהספינה הולכת. ע"ש. וכבר העיר בס' זכרון יוסף (ברדיוב, תרפ"ט) אות ריא שלכאורה זה סותר פסק אדה"ז בסי' רסו שם דבקרון יותר מי"ב מיל (להאומרים שהוא מה"ת) יש תחומין מה"ת. ואכ"מ.

16) ראה הנסמן בהערה 11.

17) לקו"ש חי"ח ע' 321. וראה שם שי"ל שמסנ"פ דכ"ק מו"ח אדמו"ר אז היתה כעין קנאות דפינחס, שמלכתחילה היתה „שלא ברצון חכמים . . אלולי (שראו שצדק מלכתחילה — ע"י) שקפצה עליו רוה"ק ואמרה והיתה לו גו'" (ירושלמי סנהדרין פ"ט ה"ז), שכמה חכמי וגדולי ישראל סברו שאין לו למסנ"פ כו'. עיי"ש.

ואדרבה: דורך דער הנהגה שטעלט ער איין אין סכנה די גאַנצע עבודה שלו בהרבצת התורה וחיזוק היהדות!

ז. וי"ל די הסברה בזה:

נקודת ענין זה — האָט זיך דאָ ניט געהאַנדלט צי מ'זאָל זיך יע אָדער ניט מוסר נפש זיין צוליב שבת, נאָר דאָ איז געשטאַנען די שאלה פון קידוש השם אָדער חילול השם:

די מטרה פון די וואָס האָבן אַרעס־טירט דעם רבי'ן איז געווען כדי צו צעשטערן די אַרבעט פון רבי'ן בהחזקת היהדות. אילו יצוייר אַז דער רבי וואָלט ניט גלייך קעגנגעשטעלט זיך די פקודה צו פאָרן באָלד נאָך זיין באַפרייאונג, כרצונם (אַז דער רבי זאָל פאָרן שבת) — וואָלט דאָס פאָר זיי געווען א נצחון: דער רבי האָט „מסכים" געווען צו פאָרן בשבת.

די אָלע הערער פון דער הסכמה — וואָלטן דאָך ניט געווואוסט די אָלע חשבונות האמורים לעיל (אַז מען איז זיך משתדל בחשאי און מען איז זיכער צו פועל זיין אַז דער רבי זאָל ניט דאַרפן פאָרן שבת כו') —

[און ווי געדעדט כמה פעמים, אַז בשעת עס רעדט זיך וועגן קידוש השם און חילול השם, איז ניט נוגע צי די זאָך וועגן וועלכער עס רעדט זיך איז פאָר־בונדן מיט אַן איסור הכי חמור אָדער אַן איסור הכי קל — מען רעכנט זיך נאָר מיט דעם צי די מענטשן ארום זיינען עלול צו אויסטייטשן דאָס אָלס אַן ענין הפכי[18].

ח. און דאָס איז אויך די שייכות פון ג' תמוז צו פ' חוקת:

אין פ' חוקת[19] וועט דערציילט וועגן דעם חטא פון „מי מריבה" וואָס צוליב דעם זיינען משה ואהרן נענש געוואָרן אַז „לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ הזה"[20].

איז לכאורה ניט פאַרשטאַנדיק[21]: מיט וואָס איז דער חטא געווען אַזוי הארב, אַז צוליב דעם זאָל משה ניט אַריינגיין אין א"י? — ובפרט אַז די תורה דער־ציילט וועגן נאָך ענינים ביי משה'ן וואָס משה איז צוליב זיי נענש געוואָרן — און פונדעסטוועגן איז ער פאָר זיי ניט נענש געוואָרן מיט אַזא הארבן עונש. און דוקא דער חטא — דער שינוי צו שלאָגן דעם סלע אַנשטאָט רעידן צו אים — האָט געבראַכט די גזירה חמורה אַז ער זאָל ניט אַריין אין א"י?!

נאָר דער טעם דערויף וועט אַנגעדייט אין פסוק[20] „יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בנ"י", און ווי רש"י איז דאָס מבאר, אַז דערפאָר איז דער חטא מער חמור ווי די טענה פון משה רבינו צום אויבערשטן „הצאן ובקר ישחט להם"[22] — ווייל דאָרט „לפי שבסתר חסך עליו הכתוב, וכאן שבמעמד כל ישראל לא חסך עליו הכתוב מפני קידוש השם".

— ד.ה. אַז ווען עס רעדט זיך וועגן אַן ענין פון קידוש השם אָדער הפכו, איז נוגע בלויז ווי אַזוי דאָס וועט אויסגע־טייטשט דורך אַנדערע.

ט. א טיפערער ענין י"ל אין דעם:

---

18) ראה רמב"ם הל' יסודי התורה פ"ה הי"א (אבל לא נאמר שיש למסור נפשו על הענינים שהובאו שם).

19) כ, ז ואילך.

20) שם, יב.

21) וכבר האריכו במפרשי התורה בזה.

22) בהעלותך יא, כב.

דער אופן ההנהגה הנ"ל פון רבי'ן — וואָס ער האָט זיך קעגנגעשטעלט די פקודה פון די וועלכע האָבן אים אַרעס־טירט — איז געווען ניט נאָר וועג עס האָט אָנגעריכט (בגלוי) אַ זאַך פון אידישקייט, נאָר ווי דער רבי האָט דער־ציילט[23], אַז ער האָט ביי זיך געמאַכט אַ פעסטן באַשלוס, אַז ער זאָל כלל ניט נתפעל ווערן פאַר זיי. ניט נאָר ער זאָל זיך ניט רעכענען מיט זיי אין זאַכן וואָס זיינען נוגע (בגלוי) צו יראת שמים.

און צוליב דער נהגה האָט מען דעם רבי'ן באַשטראָפט מיט יסורי הגוף ר"ל, אים געשלאָגן וכו'.

— אין אַזאַ הנהגה איז דאָך ניט שייך די חשבונות הנ"ל פון קידוש השם אַדער אַז עס וועט אָנריכט די אַרבעט פון הרבצת התורה כו' — איז וואָס איז דער טעם פון דעם אופן ההנהגה פון רבי'ן?

— איז אויך דער ביאור אין דער הנהגה נרמז אין פרשת חוקת, גלייך אין שם הסדרה: „חוקת":

יו"ד. דער אַלטער רבי איז מבאר[24] אַז „חוקה" איז מלשון חקיקה (אייג־קריצן).

דער יתרון פון חקיקה לגבי כתיבה:

ביי כתיבה זיינען די אותיות אַ צוגע־געבענע זאַך צום קלף, אויף וועלכן זיי זיינען געשריבן. דורך דער כתיבה ווערן טאַקע די אותיות פאַראייניקט מיטן קלף, דאָס איז אַבער באופן ווי צוויי זאַכן וואָס ווערן פאַראייניקט. און דערייבער, קען אין דעם זיין אַ שינוי ביז ביטול — מען קען אָפטיילן (אָפמעקן) די אותיות פון דעם קלף.

משא"כ ביי חקיקה, זיינען די אותיות ניט קיין באַזונדער מציאות פון דער זאַך אין וועלכע זיי זיינען אויסגעקריצט, נאָר זיי זיינען מיני' ובי', זיי זיינען אַ טייל פון דער מציאות פון דעם אבן (טוב) אין וועלכן זיי זיינען אויס־געקריצט. און דערפאַר איז אוממעג־לעך אָפצוטיילן די אותיות פון דעם אבן — דער אָנרירן די אותיות — איז אָנ־רירן דעם אבן (טוב).

די זעלבע זאַך איז ברוחניות: וועו עבודת השם איז בלויז ווי אַ צוגע־געבענע זאַך צו דער מציאות האדם, איז מעגלעך אַז אין דעם זאָלן זיין שינויים. עס קען זיין אַ מצב אַז מ'זאָל ניט מקיים זיין אַז ענין פון עבודת ה' (מאיזו סיבה שתהי', כולל אויך — אַז מ'איז אַן אנוס), און זיין מציאות זאָל דערביי ניט ווערן „אָנגעריטן".

בשעת אַבער עבודת השם ווערט איינגעקריצט אין זיין מציאות — עבודת השם ווערט אַ טייל פון אים אַליין — דעמאָלט איז ניט שייך צו פאָנאַנדער־טיילן אים פון עבודת השם. צונעמען פון אים אַן ענין פון עבודת השם מיינט צונעמען (צעשטערן) זיין מציאות (ע"ד איינער וואָס וויל צעשטערן די צורת האותיות פון אבן טוב, דאָרף זיין שבירת האבן טוב[25]).

און דערפאַר בא אַ אידן וואָס עבודת השם איז ביי אים חקוק בנפשו, איז ער זיך מוסר נפש אויף כל פרט ופרט פון אידישקייט, אַן חשבונות[26], ווייל ס'איז

23) ראה תחילת הסיפור — במקומות שנסמנו בהערה 13.

24) לקו"ת פרשתנו (נו, א). וראה שם בחוקותי מה, א ואילך.

25) ושאני שבירת הלוחות דאירע בזה נס ד„לוחות נשברו ואותיות פורחות" (פסחים פז, סע"ב. חדא"ג מהרש"א שם) — אף שהיו אותיות החקיקה. ואכ"מ.

26) וזוהי ג"כ השייכות לתיבת „חוקת" כפי פירושה הפשוט, חוקה שלמעלה מטעם. וראה בארוכה בכ"ז לקו"ש חי"ח ע' 300 ואילך.

אוממעגלעך פאַנאַנדערטיילן צווישן אים און וועלכן ענין עס זאָל זיין פון עבודת השם.

יא. עד"ז איז געווען די הנהגה פון רבי'ן:

וויבאַלד אַז ענינים פון תורה ומצות זיינען ביי אים געווען באופן של חקיקה[27], איז דעריבער זיין מסירת נפש ניט געווען פאַרבונדן מיט קיינע חשבונות[27] (צי אין דעם פאַל ההלכה אַז מען דאַרף זיך מוסר נפש זיין, אַדער צי עס לוינט זיך כו', וכיו"ב),

ביי אים איז דאָס ניט געווען אַן ענין פון מסירת נפש צוליב אַן אַנדער זאַך (שחוץ הימנו), ביי וועלכער עס איז שייך אַ חשבון צי מ'זאָל זיך מוסר נפש זיין — נאָר דאָס איז געקומען כאילו ווי בדרך ממילא: וויבאַלד אַז עבודת השם איז געווען אַ טייל פון זיין מציאות גופא, ביז אַז עס איז אוממעגלעך צו פאַנאַנדערטיילן צווישן זיי, איז בדרך ממילא ביי אים געווען אַלע ענינים פון עבודת ה' ביז צו מסירת נפש.

ומהאי טעמא איז זיין מסו"פ געווען ניט נאָר אויף זאַכן וואָס האָבן בגלוי אַנגעריכט זיין עבודה, נאָר ער האָט זיך מוסר נפש געווען אויף ניט "נכנע" ווערן (פאַר די וועלכע האָבן אים אַרעסטירט) באיזה אופן שהוא:

זיין ניט רעכענען זיך מיט זיי איז ניט נאָר געווען אַן ענין פון חשבון כו', נאָר ער האָט בעצם ניט געקענט נכנע ווערן באיזה אופן שהוא — פאַר אַזעלכע וואָס שטערן די אַרבעט פון הרבצת התורה כו', וויבאַלד אַז די עבודה איז ביי אים אין אַן אופן פון "חוקת", חקיקה מיני' וביי'.

(משיחות ש"פ חוקת תשמ"א, תשמ"ג)

---

27) להעיר מלקו"ת פרשתנו שם (נז, רע"ג): משה . . ונחנו מה ח"ע . . אותיות החקיקה.